

YAZSONU (1980) ADALET AĞAOĞLU (1929 – 2020)

Genel Bakış

Ağaoğlu'nun kaleme almış olduğu dördüncü romanı olan *Yazsonu* adlı eseri, 1980 yılında Remzi Kitabevi tarafından yayımlanmıştır. Eseri oluşturan anlatı toplamda dört bölümden oluşmaktadır. I. ve IV. bölümlerde kadın yazarın anlatısına yer verilirken II. ve III. bölümlerde Nevin adlı kadın başkarakterin yaşadıkları ve düşünceleri aktarılır. Romanın kurgusu genel olarak başkarakterlerin bilinç akışlarından ve iç monologlarından meydana gelmektedir. Anlatı boyunca Nevin ile kadın yazar adlı başkarakterlerin yaşadıkları içsel bunalımlar ve psikolojik haller çeşitli uygulamaların ve olayların ışığında işlenmiştir. “*Yazsonu*, isminden de anlaşılacağı gibi bir mevsimin sonunu, bir dönemin sona erdiğini ifade etmektedir. Bu son, aynı zamanda kendisinden sonra gelecek soğuk bir mevsimin başlangıcına da dikkat çekmektedir. Yılın en sıcak ve coşkulu zaman diliminin sonunun belirtilmesi ve bu zaman sürecinin romana başlık olarak seçilmesi anlamlı bir imgedir” (Eronat 2004, 186). 1970'li yılların Türkiye'sindeki siyasi, iktisadi ve toplumsal ortama kargaşanın hakim olması bireyleri de sinirsel ve tinsel olarak derinden etkilemiştir. Oğlunu silahlı bir çatışmada kaybetmiş olan Nevin içsel bir bunalım yaşarken eski eşi olan Hasan da cinsel açıdan ciddi sorunlar yaşamaktadır. Antalya'nın Alanya semtinde geçen anlatıda, bölgenin yerel halkıyla beldeye tatil için gelmiş olan kentli insanlar arasındaki sınıfsal, kültürel ve ahlaki farklılıklar üzerinde de durulur. “Romanda karşımıza çıkan mekân unsuru Adalet Ağaoğlu'nun *Damla Damla Günler* adlı eserinde bahsettiği Marazlı Köyü'nü hatırlatmaktadır. Ağaoğlu, Alanya civarında bulunan bu köye bahçeli küçük bir ev kurmuştur. Yılın bazı dönemlerinde eşi ve dostlarıyla birlikte bu evde mutlu ve neşeli günler geçirmiştir. Hatta bazı yazı çalışmalarını şehirden uzaklaşıp bu evde sürdürmüştür” (Acar 2019, 96).

Özet

Doktorluk yapan bir dostunun tavsiyesi üzerine Alanya'daki bir motele istirahat için gelmiş olan kadın yazar, motelin karşısındaki harabeye dönmüş evi görür. Uzun zamandır bir eser kaleme almaya çalışan kadın yazar, terk edilmiş olan evde neler yaşandığını ve kimlerin yaşadığını hayal etmeye başlar. Ardından Nevin adlı başkarakterin, üç yılın ardından, Alanya yakınlarında bulunan bir köydeki yazlığına geldiği görülür. Yıllardır kimsenin uğramamış olduğu ev oldukça bakımsız durumdadır ve ev başkaları tarafından kirletilmiştir. Hasan ve Güney'e ait olan Playboy dergilerindeki bazı resimler koparılmış, Nevin'in iç çamaşırları birileri tarafından cinsel hazzı arttırmak için kullanılmış ve kirletilmiştir. Eşi Hasan'ı, erkek kardeşi Fuat'ı, öldürülen oğlu Güney'in en yakın dostu Memet'i, en yakın dostu olan Doğan'la onun sevgilisi Meriç'i bekleyen Nevin, evin yakınındaki brikette yaşayan Hatice, Kadir ve Yusuf'la tanışır. Eşini terk edip Kadir'e kaçmış olan Hatice'nin toplamda üç çocuğu vardır. Karakter olarak kapalı bir köylü kadın tiplemesidir. Motel sahibi olan Oğuz Bey'in bekçiliğini yapan Kadir gece vakitlerinde köpeğiyle birlikte devriyeye çıkmaktadır. Sevdiklerinin gelmesini bekleyen ve onlar için hazırlık yapan Nevin, özellikle dışarıda bulunduğu zamanlarda birisi tarafından izlendiğini fark eder. Nevin, kendisini izleyen kişinin Yusuf olduğunu düşünür. Yusuf'un tehlikeli olmadığına kanaat getirmiş olan Nevin bu duruma uzun bir süre aldırmaz. Nevin, kendisine ilgi gösteren Yusuf'a yazı makinesinin nasıl kullanılacağını öğretir. Hatice'ye her fırsatta Nevin'i rahatsız ederek onunla ilgili daha fazla bilgi edinmeye çalışır. En sonunda Nevin'in sevdikleri yazlığa gelirler ve yaklaşık olarak bir hafta kadar birlikte tatil yaparlar. Birlikte hasret gideren karakterler sahilde, tepelerde, ormanda ve evde hoş vakit geçirirler. Nevin, eşinin cinsel sorunları ve oğlu Güney'i kaybetmeleri nedeniyle Hasan'la nasıl ayrıldıklarını düşünür. İkili sürekli olarak bir araya gelip birbirleriyle yakınlaşsalar da ilişkileri bir daha eskisi gibi olmaz. Nevin Memet'i, öldürülen oğlu Güney'in yerine koyar. Yaptığı hiçbir işte dikiş tutturamayan kardeşi Fuat'aysa hem acır hem de sevgisini gösterir. Hasta olan ve yatalak bir halde yaşayan babasına bakan Doğan'ı çok sever. Onun Meriç'le birlikte mutlu olmasını ister. Nevin Doğan'ı, Portekiz'de tanıdığı ve aşık olduğu Gustav'a benzetir. Bundan dolayı Nevin zaman zaman Doğan'a sarılmak ve onu öpmek ister. Sevdikleriyle keyifli bir hafta geçiren Nevin, onların evden ayrılmalarıyla birlikte yeniden yalnız kalır. Yalnızlığını, içsel bunalımlarını ve yaşadığı trajik olayları düşünen Nevin, yazlıktan ayrılma konusunda ciddi zorluklar

yaşar. Oğuz Bey, Nevin'le Hasan'a evlerini satın almak istediğini ve motelini genişletmeyi amaçladığını söyler. Fakat yazlıkla derin duygusal bağları olan ikili onu satmayı reddederler. Zihinsel ve sinirsel olarak kendini toplamaya çalışan Nevin en sonunda evden ayrılmaya karar verir. Eşyalarını toplayıp evden ayrılmaya kalktığı zaman kapının önünde kendisini izleyen kişiyle yüz yüze gelir. Anlatının son bölümünde yeniden kadın yazara odaklanılır. Kadın yazar Nevin'i izleyen kişinin total bir genç işçi olduğunu ve evdeki Playboy dergilerinin sayfalarını koparıp Nevin'in iç çamaşırlarını kirleten kişinin o olduğuna değinir. Kadın yazara göre total genç işçi, uzun süredir zihninde idealleştirdiği kadına yalnızca dokunmak ve onu hissetmek istemiştir. Söz konusu edilen yazlık Oğuz Bey'e satılmış ve inşaat işçileri çalışmalara başlamışlardır. Yazara göre Nevin'in ve diğer karakterlerin akıbeti belli değildir. Fakat yazar da birçok acılar yaşanmış olan yerde daha fazla kalmak istemez ve oradan ayrılmak için hareketlenir.

Kişiler

Yazar Yaşadığı içsel bunalımlardan kurtulmak amacıyla bir doktor dostunun tavsiyesi üzerine Alanya'daki bir motele yerleşen anlatı kişisi, sanrılar görece kadar kötü durumdadır. Dönemin baskıcı ve kaotik ortamından ziyadesiyle olumsuz yönde etkilenmiş olan kadın karakter, kendi geçmişiyile hesaplaşma halindedir ve bundan dolayı uzun zamandır bir roman kaleme almayı planlamaktadır. Konaklamakta olduğu motelin karşısındaki taraçada harabeye dönmüş bir ev gören kadın karakter, geçmişte evin ne durumda olduğunu ve orada kimlerin yaşadığını düşünmeye başlar. Evde yaşamış olan kişileri ve yaşanmış olan olayları bir çeşit yanılısama gibi görmeye başlayan kadın karakter, düşüncelerine ve içinde bulunduğu ruh haline kendini fazlasıyla kaptırır.

Nevin Anlatının başkarakteri olan kadın karakter geçmişte birçok sarsıcı olay yaşamıştır. Yaşadığı cinsel sorunlar nedeniyle eşinden ayrılmış olan Nevin, kısa bir süre sonra her şeyden çok sevdiği oğlu Güney'i kaybetmiştir. Aynı zamanda genç yaşlarda annesiyle babasını kaybetmiş olan Nevin'in hayatı çeşitli sarsıntılarla geçmiştir. Uzun yıllar çevirmenlik ve gazetecilik mesleklerini icra etmesinin yanında İngiltere ve Portekiz gibi ülkelerde de bulunmuştur. Anlatının geçtiği zamandan üç yıl önce eşi Hasan'la ayrılmış olan Nevin, iki buçuk yıl önce de üniversitede öğrenci olan oğlu Güney'i silahlı çatışmada kaybetmiştir. Yaşamış olduğu trajik olaylardan ve dönemin baskıcı siyasi ve toplumsal ortamından dolayı derin içsel bunalımlar yaşayan Nevin, sevdikleriyle buluşmak ve kısa süreliğine de olsa mutluluğu yeniden tatmak amacıyla Alanya'daki yazlığına gelir.

Hasan Uzun bir süre devlet memuru olarak çalışmış olan erkek karakter, işsiz kalmasının ve ülkedeki siyasi atmosferin kaotik bir hal almasının ardından cinsel sorunlar yaşamaya başlamıştır. Cinsel gücünü ve sağlığını yitirmiş olan Hasan, yaşanan üzücü olayların ardından eşinden ayrılır. Üniversiteye yeni başlamış olan oğlunu kısa bir süre sonra silahlı bir çatışmada yitirir. Yaşamış olduğu üzücü olayların ardından Hasan, kendini tamamen doğaya adar ve özellikle doğu illerindeki dağlara ve tepelere elektrik hatları döşer. Hasan Nevin'den ayrılmış olsa da onunla daima görüşmüş fakat ilişkileri hiçbir zaman eskisi gibi olmamıştır.

Hatice İlk evlendiği kocasından kaçmış ve Kadir'le birlikte gayrimeşru bir ilişki yaşamaya başlamış olan köylü kadın karakterin ilk eşinden Yusuf adında bir çocuğu, Kadir'den de Osman ve Şadiman adlarında iki oğlu olmuştur. Oğuz Bey'e ait olan motelin temizlik işlerini yapan kadın karakter, Nevin'in yazlığının hemen yanındaki brikette yaşamaktadır. Evli olduğu eşinden kaçtığı ve Kadir'le evlilik dışı bir ilişki yaşadığı için oğlu Yusuf'la birlikte bir süre hapis yatmıştır. Hala eski eşiyle resmi nikahı olan Kadir'in eşinden boşanmasını ve borçlarını ödeyip rahat bir yaşam sürmeyi hayal eder. Çalışkan, açıkgozlü, kurnaz, cesur, görgüsüz ve kapalı karakter nitelikleri gösteren Hatice, neredeyse sahip olduğu her özelliklerle Nevin'in tersidir.

Fuat Nevin'in erkek kardeşi olan anlatı kişisi dışçı koltukları üreten bir firmanın ortaklarından biridir. Ankara'da yaşayan Fuat otuz beş yaşındadır ve daha önce hiç evlenmemiştir. Yükseköğretime devam etmemiş olan erkek karakter çeşitli işlerde çalışmış ve bazı iş girişimlerinde bulunmuş olsa da hiçbir yerde dikiş tutturamamıştır. Bir dönem memurluk ve gazetecilik yapmış olsa da hayatından memnun değildir ve mutsuzdur. Kız kardeşinin evlenmesinin ardından kendini tamamen terk edilmiş gibi hissetse de aslında aile üyelerini çok sevmektedir. Kız kardeşinin daveti üzerine Alanya'daki eve gelen Fuat şehirde yaşadığı sorunlardan bir süreliğine de olsa kurtulur ve küskün olduğu kişilerle arasını düzeltir.

Kadir Zayıf, tıknaz ve kısa boylu bir yapıya sahip olmasına rağmen oldukça çalışkan ve cesur bir karaktere sahip olan Kadir, Oğuz Bey'in motelinin kurulduğu yerde geceleri bekçilik yapmaktadır. Eski eşinden ayrılmak istemiş fakat kendisinden istenen şeyler yüzünden ondan boşanamamış olan erkek karakter Hatice'yle birlikte gayrimeşru bir ilişki yaşamaktadır. Hatice'yle birlikte yaşadığı gayrimeşru ilişkiden dolayı bir süre hapis yatmıştır. Oğuz Bey'den almayı umduğu seksen bin lirayla eşinden boşanmayı planlar.

Doğan Yatalak olan babasının bakımından sorumlu olan Doğan, gazetecilik mesleğinin yanında şairlik de yapmaktadır. En yakın dostu olan Nevin'in daveti üzerine sevgilisi Meriç'le birlikte Alanya'daki eve gelir. Geçmişte Nevin'le birlikte bir süre yurtdışında bulunmuş olan Doğan yurda döndükten sonra maddi sıkıntılar yaşamaya başlamıştır.

Memet Nevin'in öldürülen oğlu Güney'in en yakın arkadaşıdır. Oğlu öldükten sonra Nevin Memet'i Güney'in yerine koymuş ve onunla olan iletişimini hiçbir zaman kesmemiştir. Stockholm'de sosyoloji eğitimi alan Memet, Nevin'in daveti üzerine Alanya'ya gelir. Her fırsatta Nevin'in şefkatine ve sevgisine sığınan Memet'in ailesinden ilgi görmediği anlaşılmaktadır.

Sayha Motel inşaatında çalışan topal genç, fiziksel noksanlıkları yüzünden iş arkadaşlarının ve yerli halkın alay konusu olur. Noksanlıkları sebebiyle başkaları tarafından dışlanır ve görmezlikten gelinir. Her fırsatta gizlice Nevin'i gözetleyen topal genç, evde kimsenin olmadığı dönemlerde içeri girmiş, Playboy dergilerini karıştırmış ve Nevin'in iç çamaşırlarını cinsel hazzı arttırmak için kullanmıştır. Sonbaharın geldiği bir gece Nevin'in evine gelen topal gencin ne yaptığına değinilmemiştir. Fakat onun o geceden sonra ölü bulunduğu üzerinde durulmuştur. Toplumdan soyutlanmış olan karakter, kendi içine kapanıp kendi düş dünyasında yaşamaya mahkum olmuştur.

Anlatıda yer alan diğer karakterlerin isimleri şunlardır: Sarışın Delikanlı, Esmer Delikanlı, Güney, Yusuf, Oğuz Bey, Meriç, Osman, Şadiman, Kadir'in eşi vd.

Öykü

Kadın Yazarın Yeni Romanının Taslağını Oluşturması Anlatının başkarakterlerinden biri olan kadın yazar, yaşadığı içsel bunalımlardan kurtulabilmek ve dinlenmek amacıyla doktor arkadaşının tavsiyesi üzerine bir tatil beldesinde bulunan motelde konaklamaya başlar. Motelin karşısındaki eski evi gören kadın yazar orada yaşamış olan insanları hayal eder. Ardından yazmayı planladığı romana ve zihnini kurcalayan düşüncelere odaklanır. İnsanların, içinde hiç balık olmayan bir gölde neden avlandıklarını düşünür. Zira kendi içinde bulunduğu durumu balıksız gölde avlanan avcılara benzetir. Kumsaldaki insanları izlemeye başlayan kadın yazar sarı ve kısa saçları olan bir kadına odaklanır. Onun eski evde yaşayan insanlardan biri olduğunu hayal eder. Ardından daha önce kalmış olduğu ucuz ve pahalı motellerde yaşadığı sorunları düşünür. Ucuz motellerde müşterilere sunulan her şey oldukça kalitesizken pahalı motellerde müşterilerin hizmetine sunulan şeyler kullanmaya kıyılmayacak kadar gösterişlidir. Motelin bekçiliğini yapan erkek karakterin oğlu Yusuf, kadın yazarın yazı makinesiyle yakından ilgilenir. Beldenin dağ köylerinden birinde doğmuş olan Yusuf'un düzgün bir eğitim almadığını ve ilk defa yazı makinesi görmüş olduğunu düşünür. Beldenin dağlık kısımlarında yaşayan topluluklarla sahil kesiminde yaşayanlar kentliler birbirlerinden oldukça farklıdır. Dağlık kesimlerde yaşayan topluluklar oldukça kapalı ve tutucu bir görünüme sahiptirler. Sahil kesiminde yaşayanlarsa büyük kentlerden göç etmiş olan eğitilmiş kentlilerdir. Kadın yazar, Yusuf gibi bölgenin yerlisi olan erkeklerin ilk defa bikinili bir kadın gördüklerinde nasıl tepki vermiş olduklarını merak eder. Daha sonra sahilde gezinen kadın yazar, kumsalın üstüne TİT üyeleri tarafından yazılmış sloganları görür ve onları ironik bir üslupla eleştirir. Ardından motelin barına giden kadın yazar, biri esmer diğeri sarışın iki delikanlıyla tanışır. Kadın yazar delikanlılarla hayat ve siyaset üzerine konuşur. Sarışın genç, yakın zaman önce bir arkadaşını silahlı çatışmada kaybetmiş olmasına rağmen her şeyin olması gerektiği gibi olduğunu söyler. Kadın yazarsa, doğruların ve olması gerekenlerin göreceli olduğunu düşünmektedir. Sarışın kadını bir otobüsle beldeden ayrılırken gören kadın yazar yeniden eski evi düşünmeye başlar. Evde, birçok badire atlatmış bir kadının yaşamış olduğunu ve yaz mevsiminin sonlarında onun eski eşiyle, kardeşiyle ve bazı dostlarıyla evde buluştuğunu hayal eder. Birinci bölümün sonunda kadın yazar beldede görmüş olduğu insanlardan, manzaralardan ve edindiği izlenimlerden esinlenerek yazmayı planladığı romanın taslağını oluşturur.

Nevin'in Yazılığa Varması ve İçinde Bulunduğu Ruh Halinin Evin Durumuyla Benzeşmesi Otobüsle Akdeniz kıyılarında yol alan Nevin, denizin engin maviliklerini seyrederek dikenli çamların,

muz ve narenciye bahçelerinin arasından geçilir. Alanya taraflarındaki bir dağ köyünde duran otobüsten Nevin çantalarıyla birlikte iner. Otobüste tanıdığı kimse olmamasına rağmen ilerleyen otobüsün ardından el sallar. Eski bir hayratta su dolduran kadınlar modern görünümlü Nevin'i dikkatle izlerler. Nevin çeşmenin eskimiş ve yıpranmış olduğunu fark eder. Balçık arazilerden ve tarlalardan geçen Nevin inşaat çalışmalarını fark eder. Uzun bir yürüyüşün ardından kalacağı eve varan Nevin, evin oldukça bakıma muhtaç bir durumda olduğunu fark eder. Yakınlarda bulunan motelin bekçisi olan Kadir'in köpeği Nevin'i karşılar. Köpeğin havlamalarını duyan Hatice'yle Yusuf Nevin'in yanına gider. Hatice Nevin'in ev sahibi olduğunu öğrenir. Hatice Nevin'i sıcakkanlı bir şekilde karşılar ve onun evini temizlemek konusunda ısrar eder. Nevin Hatice'ye, ihtiyaç duyması halinde kendisi ne haber vereceğini söyler. Birkaç gün içinde Nevin'e başka kişiler de katılacaktır. Evin etrafındaki inşaat çalışmalarından rahatsız olan Nevin Hatice'den, motel sahibi olan Oğuz Bey'in motelinin büyütme olduğunu öğrenir. Ardından eve eşyalarını bırakan Nevin sahile iner. Üç yıl boyunca kimsenin uğramamış olduğu ev oldukça bakımsız durumdadır. Eşyalar tozlanmış, eskimiş, paslanmış ve bozulmuştur. Evin durumuyla Nevin'in içinde bulunduğu psikolojik durum arasında ciddi benzerlikler vardır. İçsel olarak rahatlamak amacıyla tatil beldesindeki eve gelmiş olan Nevin, sessiz bir şekilde evi inceler ve art arda sigara içer. Bahçedeki bitkiler ve çiçekler bir nebze de olsa onu rahatlatır.

Nevin'in Hatice'yle Tanışması ve Bölgeyle İlgili İlk İzlenimleri Kadir'in ve Hatice'nin oğlu olan Yusuf iki kardeşiyle ilgilenirken aynı zamanda Nevin'i gözetler. Hatice'ye Nevin'i sürekli ziyaret eder ve sorularıyla onu az da olsa rahatsız eder. Bir köylü kadını olan Hatice tutucu nitelikler gösterirken aynı zamanda onun oldukça cesur olduğu görülür. Nevinlerin evinden kendi briketlerine yıllarca kaçak su çekmişlerdir. Bölgede yaşayan balıkçılar ve mevsimsel işçiler evi zaman zaman kullanmışlardır. Kadir ile Hatice Nevin'e çeşitli ikramlarda bulunurlar. Oğuz Bey'in çalışanları olan karakterler sahip oldukları çoğu şeyi ona borçlu olduklarını düşünürler. Eski eşinden kaçmış olan Hatice Kadir'le birlikte nikahlanmadan yaşamaya başlamıştır. Kadir ise eski eşini terk ederek Hatice'yle birlikte yaşamaya başlamıştır. İkilin toplamda üç çocukları vardır. Kadir'in eski eşi boşanma karşılığında seksen bin lira ve Kadir'in üzerine kayıtlı olan bütün gayrimenkulleri istemiştir. Oğuz Bey'den alacağı seksen bin lirayla eşinden boşanmayı planlayan Kadir Hatice'yle evlenmek istemektedir. Daha önce Yusuf'la birlikte cezaevine düşmüş olan Hatice, Kadir'le birlikte olabilmek için yeniden hapse atılmayı göze almaktadır. Hatice'nin görgüsüzlüğünden ve onun dertlerini dinlemekten sıkılan Nevin, çeşitli bahanelerle onu uzaklaştırmaya çalışır.

Konukların Genel Durumu Çevredeki inşaat seslerinden ve balıkçı motorlarının mazot kokusundan bunalan Nevin, eski günlere özlem duyar. Birkaç gün içinde sevdikleriyle buluşacak olmaktan heyecan duyan Nevin onların durumunu merak eder. Nevin, Hasan'ın yaşadığı cinsel sorunlardan ve oğlu Güney'in öldürülmesinden sonra eşinden ayrılmıştır. Üç yıl önce üniversiteye başlamış olan Güney başından vurularak öldürülmüştür. Güney öldürülmeden önce en iyi dostu olan Memet eğitim için Stockholm'e gitmiştir. Nevin'in isteği üzerine Memet eve gelmeye söz vermiştir. Evliliğin son dönemlerinde işini, çocuğunu ve cinsel yetilerini kaybetmiş olan eşinden ayrılmıştır. Fakat Nevin ile Hasan görüşmeyi kesmemiş ve o da geleceğine söz vermiştir. Nevin'in dışçı koltukları üreten kardeşi Fuat son zamanlarda içsel bunalımlar yaşamaktadır. Nevin'in daveti üzerine bunalımlarından kurtulmak için bir fırsat yakalamış olan Fuat Alanya'ya geleceğine söz vermiştir. Yatalak babasına bakmakla yükümlü olan Nevin'in şair dostu Doğan da, sevgilisi Meriç'le birlikte eve gelecektir. Sevdiklerini bekleyen Nevin onlar için hazırlık yapar.

Hasan'la Nevin Arasındaki İlişki ve Yusuf'un Nevin'i Gözetlemesi Üçüncü bölümde Nevin'in konuklarının geldiklerini ve evde bir hafta kadar kaldıktan sonra oradan ayrılmış olduklarını görürüz. Bir hafta içinde yaşanan olaylar Nevin'in kendi ağzından kendi izlenimleriyle anlatılır. Hasan'ı köyün çeşmesinde karşılamış olan Nevin, bir hafta sonra onu aynı yerden yolcu etmiştir. Köyün çeşmesinde zaman zaman bir araya gelmiş olan ikili, cinsel birliktelik yaşamamış olsalar da benzer hazlar duymuşlardır. İkili arasında insanın tutarlılığı, tutarsızlığı ve yalnızlığı üzerine derin sohbetler gerçekleşmiştir. Hasan'ın ayrılmasının ardından Nevin kendini yeniden yalnız hissetmeye başlamıştır. Yaz sonunun yaşandığı dönemde tatilciler ikamet ettikleri yerlere geri dönmüşlerdir. Hareketliliğini ve canlılığını kaybetmiş olan beldeyle Nevin'in içinde bulunduğu psikolojik durum tamamen benzerlik gösterir. Misafirlerin ayrılmasının ardından Hatice'yle Kadir Nevin'in verandasını temizlemeye ve Nevin'i ziyaret etmeye başlamışlardır. Yusuf Nevin'i yeniden gözetlemeye başlamış ve Nevin ona, yazı makinesinin nasıl kullanıldığını öğreteceğini söyleyerek ondan kurtulmaya çalışmıştır. Fakat Yusuf Nevin'i gözetleme ve onunla konuşma konusunda ısrar eder.

Konuklarla Yaşananlar, Nevin'in Yalnızlığı ve Cevabını Merak Ettiği Sorular Eve en son gelmiş olan Memet'in kaldığı süre boyunca sürekli derin nefes aldığı ve heyecan içinde olduğu fark edilmiştir. Nevin Memet'in Doğan'ın şiirlerinden ya da Meriç'in güzelliğinden etkilendiğini sanmıştır. Fakat aslında Memet'in Nevin'le konuşurken daha fazla heyecanlandığı fark edilir. Memet Nevin'e nasıl hitap edeceğini bilemez ve zaman zaman ona "Nevin" dediği görülür. Nevin, Güney'in en iyi dostu olan Memet'i çok sever ve onu öz oğlu gibi görür. Nevin Memet'le Güney hakkında konuşmak istese de bu konuda çekimser davranmıştır. Zira Memet'in ailesiyle durumunun iyi olmadığını da öğrenmiştir. İşini ve babasını bir süreliğine bırakarak Nevin'in evine gelmiş olan Doğan, konukların arasına katılan en son kişi olmuştur. Onun yazmış olduğu şiirler ve çeşitli yazarlardan okuduğu şiirler herkesin duygulandırır. Tatil süreci Doğan'la Meriç'in ilişkisindeki bozuklukların onarılmasını da sağlamıştır. Eve ilk gelen kişi Fuat'sa iş hayatında yaşadığı sorunları ve kız kardeşiyle yaşadığı sıkıntıları gidermiştir. Hayatının en mutlu on gününü geçirmiş olan Nevin yeniden kendi yalnızlığıyla baş başa kalmıştır. İnşaat çalışmalarının ve balıkçı teknelerinin sesleri yeniden duyulmuştur. Köylüler evin etrafında yeniden görünmeye başlamışlardır. Nevin, evin boş olduğu dönemde kimler tarafından kirletildiğini, Playboy dergilerini kimlerin kullandığını ve iç çamaşırlarını cinsel haz duymak için kimlerin kirlettiğini merak eder. Nevin zihnini kurcalayan sorulara yanıt bulmaya karar verir.

Nevin'in Yalnızlığı ve Üzüntü Duymasına Sebep Olan Olaylar Ertesi sabah uykusundan uyanan Nevin dışarıda Kadir'i görür. Kadir'in, misafirlerin bulunduğu süre içerisinde etrafta hiç görünmediğini hatırlayan Nevin, onun kentli kadınları dikizleyip dikilemediğini merak eder. Fakat Kadir Nevin'in yarı çıplak olduğu zamanlarda ona bakmamak için elinden geleni yapmıştır. Kadir Nevin'le konuştuğu zamanlarda bile onunla göz göze gelmemeye çalışmaktadır. Nevin Kadir'in cinsel dürtülerini bastırabilen bir karaktere sahip olduğuna kanaat getirir. Ardından sahile inen Nevin sevdikleriyle geçirdiği bir haftayı düşünür. Kumsala çeşitli resimler ve işaretler çizmiş olan anlatı kişileri kendi sorunlarını ve karakterlerini resmetmişlerdir. Nevin'in evlenmesinin ardından kız kardeşiyle ilişkisi bozulmuş ve ona küsmüş olan Fuat, Nevin'le Hasan'a sarılarak onları ne kadar sevdiğini itiraf etmiştir. Hasan'la Nevin bu süreç içinde birbirlerine her ne kadar yakınlaşmış olsalar da ilişkileri hiçbir zaman eski haline dönmemiştir. Sertleşme sorunu yaşayan Hasan bir erkek olarak kendini eksik etmiş ve hincını sevdiklerinden almıştır. Nevin Hasan'ın insanlığına ve karakterine de aynı değeri vermiş olmasını diler. Doğan'ın şiirleriyle hüzünlü ve duygusal coşkunluklar yaşamışlardır. Nevin Memet'i her görüşünde Güney'i ve onu gördüğü son zamanları düşünmüştür.

Nevin'in Güney'le İlgili Düşünceleri Güney'in Alanya'ya son gelişi üniversiteye başlayacağı döneme denk gelmiştir. Annesi ve babası ayrılmış olsalar da birlikte aynı evde tatil yapmaya devam etmişlerdir. Fakat her yemek masasına otururlarında bir aileden ziyade birlikte vakit geçirmek zorunda kalan birer yabancı gibi görünmüşlerdir. Güney, ebeveynlerinin bu durumunu gülümseyerek karşılamıştır. Evde bulunan Playboy dergileri Güney ile Hasan'a aittir. Eve izinsiz girmiş olan kişiler dergilerdeki bazı fotoğrafları koparmış ve Nevin'in iç çamaşırları cinsel hazı arttırmak için kullanılmıştır. Nevin Güney'in geri döneceğini ve eve geleceğini ümit etmektedir. Tatil zamanlarında Güney, denizde bulunan mağaralara girip zaman geçirmekten hoşlanmıştır. Fakat Nevin Güney'in denizdeki mağaralara girmesinden ve bundan dolayı başına kötü bir şey gelmesinden her zaman endişe etmiştir. Hasan, bölgede dinamitle avlanan balıkçıları yumurtlama döneminde olan balıkları avladıkları ve bundan dolayı ilerleyen zamanlarda denizde balık kalmayacağı konusunda uyarmıştır. Fakat bölgede yaşayan yerliler ve balıkçılar onun söylediklerini ciddiye almamışlardır.

Kentli – Köylü Çatışması Minibüsle Side'ye gitmeye karar veren Nevin, yolculuk sırasında geçmişte bölgede yaşamış olan insanlar ve şu anda yaşamakta olan insanlar arasında kıyaslamalar yapar. Antik medeniyetlere hatta tanrılara ev sahipliği yapmış olan Antalya destanlara konu olmuştur. Kentin her yerinden birbirinden değerli sanat eserleri çıkarılmaktadır. Fakat Side'de yaşayan günün yerlileri oldukça tutucu, kapalı ve gelenekçi tiplerdir. Kente dışarıdan tatil amacıyla gelen kentlilerle bölgenin yerlileri arasında ciddi ayrımlar vardır. Ataerkil din-tarım toplumu normları varlığını ağırlıklı bir şekilde sürdürmektedir. Fakat binlerce yıl önce site devletleri halinde bölgeye yerleşmiş olan topluluklar çağdaş insandan daha özgürlükçü ve daha bilge görünmektedir.

Kapalı Bir Toplumda Büyümüş Olan Hatice'nin Durumu Eve geri dönen Nevin konuklarının gitmesiyle birlikte yeniden yerlilerin ilgi odağı olduğunu görür. Yusuf, Hatice ve Kadir eve yeniden gelip gitmeye başlarlar. Bu durumdan rahatsız olmaya başlamış olan Nevin evden ayrılmaya karar verir. Fakat bunu yapmak onun için oldukça zor olur. Ertesi gün Hatice elindeki bir kağıtla Nevin'in yanına gelir. Hatice'nin elindeki kağıda göre Kadir bütün gayrimenkullerini Hatice'nin üzerine devretmiştir. Eşine güvenmeyen Hatice Nevin'e evrakı kontrol ettirir. Hatice'nin kendi eşine güvenmediğini gören

Nevin istemsiz bir şekilde gülmeye başlar. Köylülerin altına, mülke ve metaya ne kadar düşkün olduklarını bilmektedir. Fakat Nevin köylülerin bu durumunu az da olsa garipser.

Nevin ile Hasan'ın Ayrılma Sebebi ve Nevin'in Konuklarla İlgili Düşünceleri Daha sonra geçmiş günleri düşünmeye başlayan Nevin Hasan'ın cinsel sorunlarının ne zaman ve nasıl başladığını düşünür. Darbe ve olağanüstü hal dönemlerinin yaşandığı, toplumsal gerilimin tırmanışa geçtiği zamanda çocuklarını üniversiteye göndermiş olan çift sinirsel sorunlar yaşamaya başlamış ve Nevin'e göre Hasan bu sebeplerden dolayı cinsel isteğini kaybetmiştir. Güney'in ölümüyle birlikte çift büyük bir travma yaşar. Fakat yazlıktaki son buluşmada Nevin ile Hasan birbirlerine yakınlaşmış ve diğer herkesle sıcak ilişkiler kurmuşlardır. Tatil süresince Fuat bütün sorunlarından kısmen de olsa kurtulmuş sevdiklerine onları ne kadar çok sevdiğini fırsat buldukça söylemiştir. Memet'in ziyareti özellikle Nevin'i çok sevindirmiştir. Doğan'sa okuduğu şiirler ve kişiliğiyle Nevin'i daima duygulandırır. Ön dişlerinden birini kaybetmiş ve onun yerine takma diş taktırmış olan Meriç, Doğan'la öpüşürken dişinin düşmesinden endişelenmektedir.

Nevin'in Biri Tarafından Gözetlenmesi Bir gün Hatice Nevin'in yanına gelir ve evin etrafında birisinin dolaşırken görüldüğünü söyler. Nevin Yusuf'un evin etrafında dolaştığını düşünmektedir. Fakat söylentilere göre Nevin'i gözetleyen kişi bir başkasıdır. Zira Yusuf da Nevin'i gözetlemediğini defalarca söylemiştir. Bekçi Kadir'in etrafta bulunmasından huzur bulan Nevin, buna rağmen biraz da olsa endişelenir.

Nevin'in Kapalı Toplamları Eleştirmesi Sevdikleriyle birlikte yer yuvarlağını görmek için tepeleri aşmış olan Nevin, bir büyükbaş hayvanı kesip ağaca asmış olan köylülerle karşılaşır. Memet ile Doğan görmüş oldukları manzara karşısında dehşete kapılırlar. Zira herhangi bir canlının boğazının kesilmiş ve derisinin yüzülmüş olduğunu göremeyecek kadar hassastırlar. Karakterler arasında köylülerin sahip olduğu toplumsal normlar üzerine tartışılır. Nevin, ölmüş olan oğlu Güney'i hatırlar ve onu gördüğü son zamanları düşünür. Nevin, kendilerine dair hiçbir şey düşünmeyen ve sürekli olarak başkalarının noksanlıklarını konuşan köylüleri eleştirir. Fakat aynı zamanda sürekli olarak yarı aydın bir bilinçle kendini düşünen ve kendini eleştiren aydınları da eleştirir. Nevin'e göre insanoğlu bilinmezliklerle doludur. Dolayısıyla insan tam olarak anlamlandıramadığı sorunları ve bunların çözümleri üzerine fazla düşünmemelidir.

Nevin'in Doğan ve Meriç'le İlgili Düşünceleri Sevdikleriyle birlikte yazlıkta geçirdiği zamanları anan Nevin, Portekiz'in kurtuluşundan sonra Avrupa'da yaşadıklarını düşünür. Salazar'ın devrilmesinin ardından Doğan'la birlikte Avrupa'da bulunmuş olan Nevin, Gustav adlı bir erkekle yakınlık kurmuştur. Nevin Gustav'ın duygusal zekasına ve romantizmine hayran kalmıştır. Zaman zaman Nevin Doğan'ı Gustav'a benzetir ve ona sarılıp öpmek ister. Tatil süresi boyunca Meriç'i daha yakından tanıma imkanı bulmuş olan Nevin, onun ne kadar duyarlı, bilinçli ve düşünceli bir karaktere sahip olduğunu anlar. Takma dişinin çıkmasından korktuğu için Doğan'la öpüşmekten çekinecek kadar kapalı bir karaktere sahip olduğuna kanaat getirir. Sahilde yürüyüş yapan Nevin sevdiklerinin kumsala çizmiş oldukları resimlerin hala durduklarını fark eder. Fuat dışı koltuğu, Meriç soru işareti ve Hasan sonsuzluk işareti çizmiştir.

Nevin'i Kimin İzlediğinin Merak Edilmesi ve Nevin'in Evden Ayrılmaya Karar Vermesi Ertesi sabah kötü bir halde uyanan Nevin Kadir'i verandanın önünde görür. Nevin Kadir'e ikramlarda bulunur ve ikili gece vakitlerinde evin etrafında dolaşan kişi üzerine konuşur. Yusuf, evin etrafında dolaşmadığını söyleyince Kadir ona vurur. Bunun üzerine Kadir Nevin'e bir açıklama yapma ihtiyacı duyar ve evin etrafında dolanan kişinin eski eşinin yakınları olabileceğini söyler. Zira Kadir'in eski eşi onun Hatice'yle birlikte olduğunu kanıtlayıp elindeki her şeyi almayı amaçlamaktadır. Yaz sonunun gelmesiyle birlikte motel çalışmaları yoğunlaşmıştır. İş makinelerinin sesleri daha da artmıştır. Oğuz Bey Nevin ile Hasan'dan yazlıklarının bahçesini satın almak istemiştir. Fakat yazlıkla duygusal bağları olan ikili Oğuz Bey'in teklifini reddetmiştir. Zira ikilinin ve diğerlerinin yazlıkta hem iyi hem de kötü birçok anısı vardır. Oğuz Bey, konukların evden ayrılmalarının ardından yeniden Nevin'i Kadir ve Hatice'yle birlikte ziyaret eder. Fakat Nevin Oğuz Bey'e evi satamayacağını söyler. Bir daha hiç geri dönemeyecek olmasına rağmen. Yaz sonunun gelmesiyle birlikte sonbahar yağmurları kendini göstermeye başlamış, işçilerin gürültüleri artmış ve tatil beldesi neşesini kaybetmiştir. Nevin evden ayrılmaya hazır olduğunu düşünerek eşyaları toplamaya başlar. Fakat aynı zamanda evden ayrılmak istememektedir. Nevin Kadir ile Hatice'ye evi emanet ederek oradan ayrılmaya karar verir. Fakat Nevin için bu ayrılık oldukça zor olur.

Nevin'i Takip Eden Kişinin Ortaya Çıkması ve Yazarın Motelden Ayrılması

Anlatının son kısmı olan IV. bölümde yazar anlatıcının eşyalarını topladığı ve motelden ayrılmak üzere olduğu görülür. Nevin'in harabeye dönmüş evine son defa bakan anlatıcı, onun evden ayrılırken kendisini gözetleyen kişi tarafından saldırıya uğradığını iç monolog aracılığıyla anlatır. Anlatıcının Sayha olarak isimlendirdiği kişi inşaatta çalışan topal bir gençtir. Nevin'in evindeki Playboy dergilerini o kullanmış ve iç çamaşırlarını o kirletmiştir. Tatil boyunca Nevin'i her yerde takip etmiş olan Sayha en sonunda kendine hakim olamayıp Nevin'e dokunmak istemiştir. Anlatıcı Sayha'nın ne kadar yalnız olduğunu ve Nevin'i kendi zihninde ne kadar idealleştirmiş olduğunun farkındadır. Yazar anlatıcı hem Sayha'ya hem de Nevin'e üzülür. Yazar anlatıcı anlatıda geçen her karakteri tanımaktadır. Onların akıbeti hakkında herhangi bir bilgi vermez. Oğuz Bey Nevin'in evini satın almayı başarmış ve inşaat çalışmaları başlamıştır. Mutsuz kentlilerin nefes aldığı bir dinlenme yeri olarak gördüğü beldeden yazar anlatıcı, düşünceli ve üzgün bir halde ayrılır. Yazlıkta yaşamış olan karakterlerin öyküleri trajik bir şekilde sonlanmıştır.

Temalar

Hüzün 1970'li yılların Türkiye'sinde geçen anlatıda yer alan karakterlerin neredeyse hepsi, darbe ve olağanüstü hal gibi olaylardan olumsuz yönde etkilenmişlerdir. Kendi şahsi hayatlarında da birçok badire atlatmış olan karakterler genel olarak içsel bunalımlar yaşamaktadırlar. Örneğin Nevin; çok küçük yaşlardayken annesini ve babasını kaybetmiştir. Anlatının geçtiği zamandan üç yıl önce eşinden ayrılmış ve iki buçuk yıl öncesinde de oğlu Güney'i kaybetmiştir. Üç yılın ardından Alanya'daki yazlık evde tatil yapmaya karar veren Nevin'in yaşamakta olduğu içsel bunalım, içinde bulunduğu uzamın eseniksizliğiyle de pekiştirilir. Romanın adından da anlaşılabilen gibi *Yazsonu*, sıcak, hareketli, neşeli ve aydınlık bir dönemin bitişi işaret etmektedir. Anlatının sonunda Nevin'in, bölgede yaşayan topal bir inşaat işçisi gencin saldırısına uğradığı öğrenilir. Nevin'in akıbetinin ne olduğu kadın yazar tarafından dile getirilmez. Fakat anlatının sonunda Nevin'in asla satmayı düşünmediği yazlığın motel sahibi olan Oğuz Bey'e satıldığı görülür. Anlatının temel kurgusu, birbirlerini seven aile üyelerinin ve dostların çeşitli toplumsal ve bireysel sebeplerden dolayı nasıl birbirlerinden ayrı düştükleri, birbirlerine yabancılaştıkları ve yaşadıkları travmaların sinirsel ve düşünsel etkileri anlatılır. Anlatının sonunda yaz mevsiminin bittiği, sonbahar yağmurlarının yağmaya ve ağaçlardaki yaprakların dökülmeye başladığı görülür.

Toplumsal Sınıf Antik medeniyetlere, uygarlıklara hatta tanrılara ev sahipliği yapmış olan Antalya, günümüzün toplumsal yapısını inceleyebilmek ve anlayabilmek için oldukça elverişli bir kenttir. Bir tatil kenti olarak bilinen Antalya, sıcak havaların belirdiği zamanlarda orta sınıfa mensup olan insanların akınına uğrar. Toplumun kentte yaşayan orta sınıfı ve burjuvaları dinlenmek, rahatlamak ve eğlenmek amacıyla Antalya gibi şehirlere giderler. Fakat Antalya'nın dağlık köylerinde yaşayan köylüler; kültürel, düşünsel ve ahlaki açıdan kentlilerden oldukça farklılardır. Antalya'nın sahil kesimlerinde yaşayan kentlilerle dağlık bölgelerinde yaşayan köylüler arasında kültürel, düşünsel ve ahlaki anlayış açısından ciddi farklar bulunmaktadır. Adalet Ağaoğlu yapmış olduğu bir söyleşide bu durumu şöyle açıklamaktadır: "... Samsun'dan aşağı düz bir çizgi çekiyorum, onun sağında kalan Akdeniz'in pamuk tarlalarıyla değil, kıyılarıdaki doğayla, tarihiyle, yaşama biçimiyle ilgileniyorum. O yörede insanlar, puşili, şalvarlı... İslam, koyu İslam ve İslam'ın çeşitli tarikatları var. Ama öte yandan neredeyse anadan doğma, bikinileriyle çıplak kadınlar, bir takım adamlar arabalarıyla gelip denize giriyor; büyük bir çelişki bu. Birdenbire orada büyük bir yapılaşma, turizm başladı. Çok çabuk oldu bu. Ben *Yazsonu* ile bu büyük değişimi kağıda, kitaba raptetmek istedim" (Andaç 2000, 75).

Kültür "(...) Doğu Akdeniz ilk defa Alanya ile mercek altına getirilmiştir. Bu yöre vasıtasıyla deniz kültürüne adapte olan aydınlar ile deniz bölgesinde bulunup dağ kültürünü yaşayan kırsal kökenli insanların kültürel açıdan birbirini yadırgayan bir atmosfer içeri sindeki konumları sunulmuştur. (...) Doğu-Batı kültür ikileminin ortasında doğan yazarın, bu ikilemin en doruk noktada yaşanan beldesini ve onun boyutunu tabii ki en iyi kendisi bilecekti. (...) Eğitimsizlikle beslenen mevcut ayrımcılık, toplumdaki cinsel tabuların da bir bir ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Evliliklerin sağlıklı kurulamamasında, tecavüz vakalarının sayısının artışı, kendini tanıma ve gerçekleştirme güdüsünün zayıf kalmasında bu gerçeğin eksikliği yadsınamaz bir hâl alır" (Eronat 2004, 190). Anlatıda başkarakter olarak rol oynayan Nevin'le Hatice adlı köylü kadın karakter arasında ciddi farklılıklar vardır. Anlatının ikinci bölümünde Nevin, konaklayacağı eve doğru giderken köylü kadınların ilgi odağı olur. Bunun haricinde köylü erkekler ve bölgede mevsimsel işçi olarak çalışan kişiler de Nevin'le ilgilenirler. Farklı toplumsal sınıflara mensup olan anlatı kişileri arasında tam anlamıyla bir tezatlık söz konusudur.

Cinsellik “Eğitimin yetersiz kaldığı, bu boşluğun ısrarlı ve temelsiz din eğitimi ile doldurulmaya çalışıldığı, karşı cinslerin feodal bir anlayışın sınırları içerisinde birbirinden öcü görmüş gibi uzaklaştığı bir ortamda cinsel yetersizlik, cinsel boşluk ve buna paralel olarak cinsel sapmaların görülmesi kaçınılmaz bir gerçek olarak kendisini göstermektedir. *Yazsonu*’nda bu konu, toplumu oluşturan bütün katmanlarda ve reşit olan olmayan birçok bireyde su yüzüne çıkmaktadır. (...) Romanda, deniz kültürüyle beraber mayolu bikinili kadınların mevcudiyeti ve onları rahatsız edici gözlerle izleyenlerin, toplumun genel kaidelerinden bihaber tutumları sahnelenmektedir. Özellikle roman başkışisi Nevin’in çevresinde, kendilerine “bakmaktan alınan bu hazi” yaşayanlarla bundan rahatsız olanların psikolojik çatışması önemle dikkate sunulmaktadır (Eronat 2004, 195). Üç yıldan sonra Alanya’daki yazlığına gelen Nevin, evin başkaları tarafından kullanıldığını, eşine ve oğluna ait olan Playboy dergilerinin kullanıldığını ve iç çamaşırlarının bir ya da birçok erkek tarafından cinsel hazzı arttırmak için kirletilmiş olduğunu fark eder. Anlatı boyunca Nevin; iç çamaşırlarını kimin kirlettiğini, Playboy dergilerini kimin yırttığını ve kim tarafından gözetlendiğini merak eder. Bunların haricinde Nevin’in Hasan’la ayrılmasındaki en temel sebep Hasan’ın yaşadığı sertleşme sorunudur. Sertleşme sorunu yaşayan Hasan zaman içinde bir erkek olarak kendini eksik hissetmeye başlar. Bundan dolayı da eksikliğinden duyduğu öfkeyi ve sıkıntıyı başkalarına yansıtmaya başlar.

İç Gözlem Anlatıyı oluşturan olay örgüsü genel olarak anlatıcı rollerinde olan yazarla başkarakter olan Nevin’in iç monologları ve bilinç akışlarıyla ilerler. Ağaoğlu’nun *Yazsonu* adlı romanı olay merkezli bir anlatıdan ziyade düşünce merkezli bir eserdir. Bilinç akışı ve iç monologlar aracılığıyla hem Nevin’in hem de diğer karakterlerin iç dünyalarını detaylı bir şekilde öğrenmekteyiz. Fakat diğer karakterlerin iç dünyaları Nevin’in iç monologları aracılığıyla anlatılır. Dolayısıyla anlatıcı her şeyi bilen ve gören sıfır odaklayıma sahip değildir. Anlatının merkez karakteri Nevin’dir ve gerçekleşen olaylarla anlatıda rol oynayan karakterler tamamen onun gözlemleri, düşünceleri ve izlenimleri aracılığıyla aktarılır. Yaşadığı içsel bunalımlar nedeniyle Alanya’daki bir motelde tatil amacıyla konaklamaya başlayan kadın yazar, motelin karşısındaki harabe evde daha önce kimlerin yaşadığını ve onların neler yaşadıklarını düşünmeye başlar. Ardından kendi zihninde oluşturmuş olduğu diğer karakterlerin öykülerini Nevin’in bilinç akışları ve iç monologları aracılığıyla anlatmaya başlar. Üniversiteye yeni başlamış olan oğlu Güney’i iki buçuk yıl önce silahlı saldırı sonucunda kaybetmiş, yaşadığı cinsel sorunlar nedeniyle üç yıl önce eşinden ayrılmış, kardeşi Fuat’la arası bozulmuş olan Nevin, geçmişte kalan güzel günleri ve şimdiki zamanda yaşadığı acıları düşünür.

Kişi İncelemesi

Yazar (Açık/Duygusal) Yaşadığı içsel bunalımlardan kurtulmak amacıyla bir doktor dostunun tavsiyesi üzerine Alanya’daki bir motele yerleşen anlatı kişisi, sanrılar görece kadar psikolojik olarak kötü durumdadır. Dönemin baskıcı ve kaotik ortamından ziyadesiyle olumsuz yönde etkilenmiş olan kadın karakter, kendi geçmişiyle hesaplaşma halindedir ve bundan dolayı uzun zamandır bir roman kaleme almayı planlamaktadır. Konaklamakta olduğu motelin karşısındaki taraçada harabeye dönmüş bir ev gören kadın karakter, geçmişte evin ne durumda olduğunu ve orada kimlerin yaşadığını düşünmeye başlar. Evde yaşamış olan kişileri ve yaşamış olan olayları bir çeşit yarılsama gibi görmeye başlayan kadın karakter, düşüncelerine ve içinde bulunduğu ruh haline kendini fazlasıyla kaptırır. Motelin etrafında gördüğü ve tanıştığı insanlardan etkilenerek kendi zihninde bir kurgu oluşturur. Sahilde gördüğü sarışın ve kısa saçlı kadından ve barda tanıştığı sarışın delikanlıdan ziyadesiyle etkilenir. Köpeğiyle birlikte motelin bekçiliğini yapan Kadir’e ve onun oğlu olan Yusuf’a da kaleme aldığı eserde yer verir. Anlatının sonunda kadın yazar olayların nasıl son bulduğunu kendi ağzından anlatır. Kendi iç dünyasını ve içinde bulunduğu duygu durumunu yazdığı esere yansıtır. Fakat bütün çabalarına rağmen kadın yazar içinde bulunduğu olumsuz ruh halinden kurtulamamıştır.

Sorgulayan Anlatıda anlatıcı karakter işlevine sahip olan kadın yazar, kendisinin ve diğer insanların içinde bulunduğu tinsel durumu sorgular: “Bana gelince, ben, değil balıksız bir göle olta sarkıtmak, o göl kıyılarında dolaşmaya bile istekli değilim. İyice gelişmiş bir roman taslağına dek, bütün tasarılarımı geride bırakmışım. Sessiz bir deniz kıyısında, katıksız bir dinlence. Bir yaprak, bir dalga, bir solucan gibi doğanın herhangi bir parçası olmak” (Ağaoğlu 1980, 5).

Şüpheli Sarışın delikanlıyla çeşitli konular üzerine sohbet etmiş olan kadın yazar, insanların doğru olarak kabul ettiği değerlerin göreceli olduklarını düşünmektedir: “Bir roman tasarısı gibi, önden alınmış kararlar da, -gereklisi gereksizi, iyisi kötüsüyle- kendi doğrusunu bulur. Yaşam, kendi doğrusunu bulur. Dinlenceye gittiğim yerde, bir gün karşıma biri çıkacak ve bana: “Her şey olması gerektiği gibi olmaktadır, efendim” diyecektir. Sular bizi çağırır. Bizler; yaşamış gibi olanlar ve yaşar

gibi yapanlar; bir av mıyız, avlanan mı? İki arasında kesin bir çit çekilemeyeceğini, bunun, en azından yaşanan zaman içinde tek bir yanıtı olamayacağını hiç o denli somutlukla algılamamışım” (Ağaoğlu 1980, 7).

Gözlemci Motelin karşısındaki harabe evi dikkatlice izleyen kadın yazar, evin görüntüsünü özel izlenimleriyle aktarır: “Bir ân. O ân'dı işte. Motelin yanbaşındaki, bırakılmış küçük, eski evi bir-iki gündür kaç kez görmüştüm, ama ancak o zaman, hiç kimsesiz bu evin taraçasında insanlar dolaşmaya başladı. Kapılar açılıp kapandı. Biri, taraçanın altındaki taş merdivenlerden denize indi. Bir başkası, evin yanındaki düzlükte kocaman bir ateş yaktı. Küçük bir kahkaha iştir gibi oldum. Belki de ince bir ağılayış. Bir müzik” (Ağaoğlu 1980, 8).

Duyarlı “Özellikle son yıllar, her kahkahayı bir hıçkırık gibi algılıyorum. Bu ise bana sürekli, bir yerlere doğru yardıma koşmam, bir şeyleri kurtarmam gerekiyormuş duygusu veriyor. Kahkahaların – yani hıçkırıkların- geldiği yana doğru koşmasam bile, içimde biri durmaksızın “Koş, koş!..” dediği, her yanımdan birden beni sürekli dürtüklediği için, dikildiğim yerde de korkunç bir yorgunluk, dinmez yürek çirpintileri içinde kalıyorum” (Ağaoğlu 1980, 13).

Meraklı Sarışın delikanlının söylediklerini pürdikkat dinleyen kadın yazar, detaylara fazlasıyla önem verir ve duyduklarını kendi zihninin süzgecinden geçirir: “Üstelik, çok sevdiği bir arkadaşı da, bilinmez bir nedenle öldürülmüş. Şaştım. Böyle olmuştu da, büyük bir serinkanlıkla “Her şey olması gerektiği gibi” diyebiliyor.. (Tamam. Buldum işte! Delikanlı Marquez'den estiriyor. Hadi canım! Kolombiya nere, bura nere...) Peki, böyle de olsa, hiç değil onunla yandaki eve herkesten önce gelmiş kadın arasında bir bağ yok mudur? Bir bağ. Siyasadışı. Ama, bilmem ki ortalıkta o tür bağlar kaldı mı artık? (Bu soruyu birkaç saat sonra, odamda, uykuyla uyanıklık arasında sorduğum için hiçbir önemi yok. Zaten ben de önemsemem, ya da önemsemiyorum işte, apaçık görülüyor.)” (Ağaoğlu 1980, 28).

Takıntılı “Bu nedenle benim de zihnim, onların ardından günlerce, sarışın delikanlı ile sarı entarili –alacalı sarıydı- kadın arasında siyasadışı herhangi bir bağ arayıp durdu. Bu arayış oralarda kalsa, hadi neyse. Eve dönüşte de üşenmeyeceğim. Bütün sandıklarımı, sepetlerimi boşaltacağım. Çekmecelerimi karıştıracağım. O mavi gözlü delikanlı ile denizde mi, karada mı, havada mı, nerdeyse yitip gitmiş bir kadın arasında siyasa ve ekonomidişi bir bağ arayıp duracağım” (Ağaoğlu 1980, 28).

Hayalperest Kadın yazar, motelde yalnız başına bulunduğu bir zamanda harabe eve bakarken yazmayı planladığı romanın taslağını oluşturur: “Kadının bir kocası var. (Var mıymış? Öyle olsun. Bir kocası olmuş olsun. Aralarında da önceden tatsız bir şeyler geçmiş bulunsun. Örnekse, boşanmışlar da, burda yeniden buluşuyorlar. Nasılsa, herkesin arasında tatsız birçok şeyler geçiyor, ama yine de bir yerlerde sık sık yeniden buluşuyorlar.)” (Ağaoğlu 1980, 29).

Umutlu Eserin sonunda romanını tamamlamış olan kadın yazar, bunalımlarından tam olarak kurtulamamış olsa da geleceğe umutla bakmaya çalışır: “Balıksız bir gölün başında nice otursam, tek balık avlayamayacağımı bilmeliydim. Böyle diyorum ama, o gölün dibinde, neden sonra kıpırtılar sezmişim ben. Dirimin sesini. Göl olsun da, içinde bir yaşam bulunmasın, olur mu?” (Ağaoğlu 1980, 244).

Nevin (Açık/Duygusal) “Üstünde toprak rengi bir etek, çizgileri ya solmuş ya pastel, geniş bir fanila gömlek vardı. Asıl akılda kalansa, çoktan gitmiş bir otobüsün ardından sallanan elin, havada asılı kalışıydı” (Ağaoğlu 1980, 38). Anlatının başkarakteri olan kadın karakter geçmişte birçok sarsıcı olay yaşamıştır. Eşinin yaşadığı cinsel sorunlar nedeniyle eşinden ayrılmış olan Nevin, kısa bir süre sonra her şeyden çok sevdiği oğlu Güney'i kaybetmiştir. Aynı zamanda genç yaşlarda annesiyle babasını kaybetmiş olan Nevin'in hayatı çeşitli sarsıntılarla doludur. Uzun yıllar çevirmenlik ve gazetecilik mesleklerini icra etmesinin yanında İngiltere ve Portekiz gibi ülkelerde de bulunmuştur. Anlatının geçtiği zamandan üç yıl önce eşi Hasan'la ayrılmış olan Nevin, iki buçuk yıl önce de üniversitede öğrenci olan oğlu Güney'i silahlı çatışmada kaybetmiştir. Yaşamış olduğu trajik olaylardan ve dönemin baskıcı siyasi ve toplumsal ortamından dolayı derin içsel bunalımlar yaşayan Nevin, sevdikleriyle buluşmak ve kısa süreliğine de olsa mutluluğu yeniden tatmak amacıyla Alanya'daki yazlığına gelir. “Uzun süredir yazlık evinden uzak kalan Nevin, evinin arandığını ve bazı özel eşyalarının karıştırıldığını görür. Özellikle iç çamaşırlarının cinsel doyum amacıyla kirletilmiş olması, kendisinin içinde bulunduğu ürkütücü ortamın netleşmesini sağlar. Böylece Nevin, eşinden ayrılmanın ve tek çocuğunu kaybetmenin yalnızlığında bulunurken, kendisini birdenbire kuşatılmış bir eğitimsizlik zinciri içerisinde de bulur” (Eronat 2004, 199-200). “Nevin (evde bulunduğu kısa) süreçte çağrısına uyarak

Alanya'daki evde toplanan davetlilerle yaşadığı saadetin hikâyesini yazmıştır. Yazdığı bu hikâye, tıpkı yağmurların başladığı günde Güney'in ölüm haberinin gelişi gibi, yağmurlu bir gecede son bulmuştur. Onun yaşadıkları, üç yıl sonra, bir dinlence için motele yerleşen bunalımlı Yazar tarafından yeniden keşfedilmiştir" (Acar 2019, 107).

İlgili Alanya'daki yazılığına gelen Nevin, çevredeki insanların neler yaptıklarını ilgiyle gözlemler: "Kadın, önündeki musluğu açtı, kavanozu hemen musluğun altına tuttu, su akmadı. Yuvarlak cam kavanozu bir yana bıraktı, mavi çaydanlığın kapağını kaldırdı. Yoğun bir karınca kümesi, mürekkep mavisini çaydanlığın apak içyüzünde kıyıladı. Karıncalar, pencerenin önünde dolanan birkaçının ardından tabur halinde dışarı uğradılar. Çaydanlığın dibinde küfü bile kurumuş artık çay yığınına bırakıp heryana saçıldılar" (Ağaoğlu 1980, 60).

Titiz Köylülerin pasaklılığından ve görgüsüzlüğünden oldukça rahatsız olur. Konularının evi temiz bir halde bulmalarını ister: "Sepette küçük bir dal muz, birkaç patates ve soğan vardı. Onları tezgâhın üstüne boşaltırken Hatice'ye nasıl teşekkür edeceğini bilememişti. Bu gözaltında tutulmalarda, bekçi karısının durma konuşma heveslerinden, çocukların onca emekle temizlediği yerleri kirlenmelerinden açık seçik bir hoşnutsuzluk duyduğu sırada, teşekkür etme durumunda kalması... Hatice, Osman'ı banyonun yerine iştiren, hoşnutsuzluktan da öte, bir öfke bile uçvermişte içinde. Zaten onlar gider gitmez de, işitilebilir homurdanmalarla o yeri yeniden köpüklü kaynar sularla silmişti. Beriki çocuklarıyla kapıda belirmeden de kendini çok pis duyuyordu" (Ağaoğlu 1980, 81).

Üzgün Yakın geçmişte acı olaylar yaşamış olan Nevin üzgün ve bunalımlı bir ruh haline sahiptir: "(...) üç yıldır ayrı olduğu kocası, Hasan, iki buçuk yıl önce de tümüyle yitmiş Güney, oğlu, geçmiş sancılarla çıkıp çıkıp gelmişlerdir. Suyun derinliklerinde, kapalı gözlerinin ardındaki karanlıklarda onlar da vardır. Birer ışık çakımında, vardılar. Hattâ annesi. Neden olmasın?" (Ağaoğlu 1980, 81-82).

Yalnız Konukların Alanya'daki evden ayrılmalarının ardından Nevin kendisiyle baş başa kalır: "Bu sabah en sona kalanı, Memet'i yolcu ettim. Ardından taraçaya oturup uzun süre, önümüzdeki koya, denizin kayalardan şekilişine baktım. O zaman içimde yepyeni ve çok güçlü bir özlem duydum: Korlar küllenmeden, sıcaklıklar soğumadan, zaman beni kandırmadan, aklım egemenliğini ilan etmeden, büyülür bir yazsonunun günleri, saatleri, ânları denize, dalgalara karışıp gitmeden, dinmez kalın yağmurlar perdesi her şeyin üstünü örtmeden, heryan çamura ve çürük yaprak kokusuna bulanmadan bizi anlatmak istedim" (Ağaoğlu 1980, 106).

Dertli Kaybetmiş olduğu oğlunu hiç unutamaz ve sürekli onu düşünür: "Ben Güney'i kimden doğurduğumu bir türlü bilemezdim. Çamurdan mı, nurdan mı? İşte o yitirilmiş çocuk, benim oğlum; bizim, hepimizin oğlu, bir konaklama sırasında bizi hep düşündürmüştür ve hep, sırcadan, kırılmamasına çok özen gösterilmesi gereken büyülü bir gösterge örneği, her saniyemizin içinde dolanıp durmuştur ve onun adı acıdır ve altı Atlas kızı buyurmuştur ki, acılar artık çocuk yüzlerine yakışmasın ve Güney'e yakışmış olan ne varsa, o büyülü, sırcadan dolanırları, çok uzaklardan gelen ağlamalı gülüşleri, hepsi, başka çocuklara yakışmasın ve çocuklar, diye yankılanmıştır kayalıklarda altı Atlas kızının sesleri, geceleri dalgaların karanlıklarına karışıp gitmesin" (Ağaoğlu 1980, 108).

Aşık Ayrılmış olduğu eşine hala aşiktir: "Hasan, hayrat çeşmesi önünde arabadan inmişti. Elimi hiç konuşmadan tutmuştu. Daha o zaman, gecenin gümüşsü aydınlığını bastırarak parlaklıktaydı gözleri. Gözbebekleri güneyin bütün güneşini içmişti. O sekizimde, onu ilk gördüğüm zaman vurulduğumu sandığım Hasan başta, hiçbir Hasan, bu denli iç ısıtıcı, böylesi pırıltılı olmamıştı. –Taraçada kalan Hasan'ın sesini duyuyorum: Ben de bir Hasan olmak istiyorum Nevim! - Bu son Hasan'la birbirimize bakıyorduk. Baktığımız yerlerde hiçbir eziklik, acıma, ikiyüzlülük; hiçbir bezginlik, suçlama, suçlanma yoktu. Bir sevişmeydi kuşkusuz. Ama kendimden eksilmiyordum" (Ağaoğlu 1980, 100).

Sıkılgan "Artık bir makineydim. Gece gündüz çalışıyordum. Yabancılara bizim dilimizi, bizim çocuklarımıza yabancı dili öğretmek adı altında evden eve koşuyordum. Bir robot. Ancak geceleri, gözlerim içine bir avuç biber atılmışçasına yana yana durma okuyor, çeviriler yapıyor, derken gizli bir sesle kendi kendime konuşuyordum: Uzağımızda kol gezen bizi ayırmışsa, ta yakınımızdan, bağırımızdan bizi vurmuş ölüm de birleştirebilirdi. Ama istemiyordum. Hasan'la da, Doğan'la da, Fuat'la da çok sık buluşmaktan kaçınıyordum. O portakal sandığının içindeyim. Taze küf kokuları duydum" (Ağaoğlu 1980, 138).

Eleştirel Evinin bulunduğu bölgede yaşayan yerlilerin tutuculuğundan, gericiliğinden ve görgüsüzlüğünden oldukça sıkılmıştır. Onları sürekli olarak başkaları hakkında dedikodu yaparken görür: “Bülbül seslerini, -makine cızırtılarını bile- çok geçmeden ağulu dilleri dışarı çıkmış, çeşitli boy ve renkte engerek yılanları örttü. Hepsi üstüme üstüme geliyor, beni dört bir yanımdan sarmaya, boynuma, bacaklarıma, belime dolanmaya hazırlanıyorlardı. Esmerleri, sarışınları, zayıfları, şişmanları... Hepsi. Hepsi, böyle, durma bir karabasanı yaşatan gözcüler. Durma teftişteydiler. Kendi dışlarında ne varsa teftiş eder, gözetler, yargırlardı. Bir an olsun gözetlemedikleri, kendi iç dünyaları. Orada, kendi içlerinde kısa süreli yolculuklara bile çıkmazlardı. En yakın topraklarını bile sürüp biçmezler...” (Ağaoğlu 1980, 161).

Bilinçli Kendini ve aydınları eleştirir: “Çünkü ne olsa, biliyor musun, ne olsa, yandaki evde gördüğün Hatice değiliz. Bilinçliyiz. Ama işte, yazık ki fazla bilinçli değiliz. Yarı bilinçliyiz. Bildiklerimizden, bilmediklerimizden bile uzaklaşacak, onlardan kaçacak denli. İşte ancak o kadar. Onları aşacak denli değil. Çünkü, onları aşmak, bizi aşmaktadır sanıyoruz. Duyarlılıklarımız, incelmışliklerimiz nedeniyle de bir çeşit cezalandırıyoruz kendimizi. Kendi kendimize acı çektiğimizden neyse tad alıyoruz. Aslını duymadığımız acının yerine sahtesini koyuyoruz. İşte, hiçbir şey yapmıyor değiliz, bir şey yapıyoruz. Böyle demek istiyoruz. Ne yaşamının ta içinde, ne tam dışında olduğumuzdan, yaşam bilincimiz de ne tam karanlıklarda, ne gerçek aydınlıklarda olduğundan, o yaşama karşı bir suçluluk duyuyoruz belki. Ah bir bilebilsek!” (Ağaoğlu 1980, 219).

Hatice (Kapalı/Asosyal) İlk evlendiği kocasından kaçmış ve Kadir’le birlikte gayrimeşru bir ilişki yaşamaya başlamış olan köylü kadın karakterin ilk eşinden Yusuf adında bir çocuğu, Kadir’den de Osman ve Şadıman adlarında iki oğlu olmuştur. Oğuz Bey’e ait olan motelin temizlik işlerini yapan kadın karakter, Nevin’in yazlığının hemen yanındaki brikette yaşamaktadır. Evli olduğu eşinden kaçtığı ve Kadir’le evlilik dışı bir ilişki yaşadığı için oğlu Yusuf’la birlikte bir süre hapis yatmıştır. Hala eski eşiyle resmi nikahı olan Kadir’in eşinden boşanmasını ve borçlarını ödeyip rahat bir yaşam sürmeyi hayal eder. Çalışkan, açığızlü, kurnaz, cesur, görgüsüz ve kapalı karakter nitelikleri gösteren Hatice, neredeyse sahip olduğu her özellikte Nevin’in tersidir. “Eğitim görmemiş yapısı ve meraklı kişiliği ile Hatice, aslında öteki toplumun en trajik temsilciliğini yapmaktadır. (...) Sürekli olarak çocuk doğuran ve onların eğitimleri, görgü ve nezaketleri ile yeterince ilgilenmeyen, hatta onlara bu belirttiğimiz değerleri verebilecek kadar bilgi ve eğitimi olmayan Hatice, ikinci bir eşe kaçabilecek kadar cesaretli, bu uğurda hapislerde yatabilecek kadar gözü kara bir kişilik yapılanmasına sahiptir. Kentli kadınların kendi ölçülerinde giyinip hareket etmedikleri için onları ön yargılı gözlerle gözlemleyen Hatice’nin, yaşadığı hayatla, sahip olduğu kültürle, bulunduğu mekanla ve muhakkak ki eleştirel gözlerle benimsediği yaşam tarzları ile örtüşmeyen bir özellik sergilediği apaçık ortadadır” (Eronat 2004, 201).

Hasmane Alanya’daki yazlığına varan Nevin’i ilk olarak Hatice karşılar. Hatice Nevin’e karşı oldukça samimi bir şekilde yaklaşır. Fakat Hatice’nin asıl amacı Nevin’i daha iyi tanıyıp onun dedikodusunu yapmak ve aleyhinde koz biriktirmektir: “Oğuz bey işte, otel kuruyor. Bizi de bekçi diye buraya oturttu. Size komşu olduk. Benimki orda, aşşığıda, inşaatta çalışır. Hem bekçilik eder, hem çalışır. Git Yusuf, koş babana haber ver hadi. Komşular geldi de, hadi!.. Kadir babanı çağır da gel, durma, koş...” (Ağaoğlu 1980, 47-48).

Çalışkan Ev işlerini yapan, çocuklarına bakan ve motelin temizlik işleriyle uğraşan Hatice oldukça çalışkan bir karaktere sahiptir: “Adınız ne?” “Hatice. Bu oğlan Yusuf. İşte, sırtındaki kız Şadıman. Buncağız da yeni. Adına Osman, dedi babası.” “Siz işinize bakın Hatice hanım. Gerekirse çağırırım, olmaz mı?” (Ağaoğlu 1980, 48).

Israrcı Nevin, her ne kadar Hatice’den kurtulmaya çalışsa da Hatice bir şekilde Nevin’le iletişim kurmayı sürdürür: “Hatice, küçük kızı Yusuf’un eline tutuşturmaya hazır, bir ayağını yıkık tahta çitin üstüne koydu: “Karıncadan ne olacakmış ki? Sen dua et, sinekler çekildi. O değil, evde çok ziyankârlık var mı? Batırmışlar mı?” Hatice, yanıt beklemeden çitin bu yanına geçti. Şadıman’ı Yusuf’un eline bırakmıştı: “Geleyim, paklayıverelim... Oğlan uyudu bile...” (Ağaoğlu 1980, 63).

Kurnaz Nevin’le Hatice’nin sohbet ettikleri bir sırada Yusuf, Nevinlerin evinden izinsiz su çektiklerini ağzından geçirir. Bunu duyan Hatice zorlanarak da olsa Nevin’e bir açıklama yapar ve su çekmeye devam edeceklerini nazik bir şekilde dile getirir: “Hep çitin öte yanındaydı. Hatice’nin yanaklarında enine boyuna yayılıp duran gülümseme donuklaştı. Alnında ter damlacıkları arttı. Çabuk çabuk konuştu: “İnşaata kuyu açtılar. Tuzlu biraz, acı. Biz içmek için çektik borudan. Hazır boşa akar;

şu bir iki zerzevatı da arada sulayıveriyoruz. Allahın suyu canım. Hepimize yeter. İçerde akmazsa, ses ediver. Ben, bizimkini keserim, gine akar..." (Ağaoğlu 1980, 64).

Görgüsüz "Sepette küçük bir dal muz, birkaç patates ve soğan vardı. Onları tezgâhın üstüne boşaltırken Hatice'ye nasıl teşekkür edeceğini bilememişti. Bu gözaltında tutulmalarda, bekçi karısının durma konuşma heveslerinden, çocukların onca emekle temizlediği yerleri kirlitmelerinden açık seçik bir hoşnutsuzluk duyduğu sırada, teşekkür etme durumunda kalması... Hatice, Osman'ı banyonun yerine iştetirken, hoşnutsuzluktan da öte, bir öfke bile uçvermişte içinde. Zaten onlar gider gitmez de, işitilebilir homurdanmalarla o yeri yeniden köpüklü kaynar sularla silmişti. Beriki çocuklarıyla kapıda belirmeden de kendini çok pis duyuyordu" (Ağaoğlu 1980, 81).

Cesur İlk kocasını terk ederek Kadir'e kaçmış olan kadın karakter, birlikte olmak istediği erkeğe kavuşabilmek için birçok badire atlatmıştır: "İlk kocasını bırakıp buna kaçmış. Adı Kadir. Kadir de evliymiş. Bu üç çocuktan ilki, Yusuf, Hatice'nin bırakıp kaçtığı adamdan. Çocuğunu bırakamamış. Her iki yan da evli olunca, kaçma olayından sonra, kendi köyleri ne söz, yakın köylerde de barınamamışlar. Birçok yer dolaşıyorlar. Dönüş yok. Sonunda Kadir, Hatice'yi buraya getiriyor" (Ağaoğlu 1980, 82).

Tutucu Yaşamakta olduğu bölgenin toplumsal normlarına ve gerici geleneklerine bağlıdır: "Oğlunuz şeydince işte, Allah, ne diyeceksin, bir daha hiç görünmemişsiniz buralarda? Olur mu, bura iyi gelirdi. Misafirler çok mu, kalabalık mı? Kadınlar da var mı? Bir hafta, on günle olur muymuş canım? Senin de mi işin var yoksa? Ne işin var? Yeniden doğurmadın mı? İstemedin mi yoksa? Niye istemedin? İstemeye bağlı mı, olunca oluveriyor işte..." (Ağaoğlu 1980, 84).

Şüpheli Uğrunda kocasını terk ettiği, hapis yattığı ve gittiği birçok yerden kovulduğu Kadir'e yine de güvenmemektedir: "Ama onunki, öngörülerinde yanılmadığını vurgulayan bir gülüş. Kadir'in başka bir kadına göz koymaması için elbet bazı önlemleri vardı Hatice'nin. Düşünmüş, bulmuştu. Bunları da anlattı: Osman yetmezdi. -Yusuf ötekinden-. Kadir'e art arda birkaç oğlan daha doğurmalıydı; bu bir. İki: İşçilerin çalıştığı yerlere doğru gerini geriniverecekti, şöyle koltukaltlarını onlara gösteriyormuş gibi. Üçüncüsü: "Koca bir şişe kolonya aldıracağım kendime. Her akşam, her sabah koynumdan aşığı dökünü dökünüvereceğim..." (Ağaoğlu 1980, 177).

Kaynakça

Acar, Teyfik. *Adalet Ağaoğlu'nun Romanlarında Şahıs Kadrosu*. Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak: Uşak Üniversitesi, 2019.

Ağaoğlu, Adalet. *Yazsonu*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1980.

Andaç, Feridun. *Adalet Ağaoğlu Kitabı*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2000.

Eronat, Kamuran. *Adalet Ağaoğlu İnsan ve Eser*. Doktora Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bilim Dalı, Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004.